

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2003. – 47 с.
2. Денисова Н.В. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет»: Дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 – Харків., 2006. – 186 с.
3. Мамрич С.М. Ступенева підготовка фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах (на прикладі радіотехнічних спеціальностей): Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – К., 2001. – 15 с.
4. Машкіна Л.А. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вихователів дітей дошкільного віку. Навчальна програма та методичні рекомендації щодо її реалізації. – Хмельницький: Вид-во ХГПІ, 2002. – 58 с.
5. Семиченко В.А. Концепция целостности и ее реализация в профессиональной подготовке будущих учителей: Дис. ...доктора психол. наук: 19.00.07 – К., 1992. – 432 с.
6. Старовойт Л.Я. Особливості організації багатоступеневого навчання у вищому професійному училищі : Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – К., 2000. – 15 с.

УДК 371.11+371.134.041+371.38 (045)

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО КЕРІВНИЦТВА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Дудчак Г.І.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

У статті висвітлено особливості педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів під час педагогічної практики на різних освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Ключові слова: педагогічне керівництво самостійною роботою, педагогічна практика, освітньо-кваліфікаційні рівні.

**ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО РУКОВОДСТВА
САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТОЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В УСЛОВИЯХ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ
ПРАКТИКИ**

Дудчак Г.И.

В статье отражено особенности педагогического руководства самостоятельной работой будущих учителей начальных классов во время педагогической практики на разных образовательно-квалификационных уровнях.

Ключевые слова: педагогическое руководство самостоятельной работой, педагогическая практика, образовательно-квалификационные уровни.

**FEATURES OF PEDAGOGICAL MANAGING INDEPENDENT WORK
OF FUTURE TEACHERS OF INITIAL CLASSES
IN THE CONDITIONS OF PEDAGOGICAL PRACTICE**

Dudchak G.I.

In the article the features of the pedagogical managing independent work of future teachers of initial classes are considered during pedagogical practice on different educational-qualifying levels.

Key words: pedagogical managing independent work, pedagogical practice, educational-qualifying levels.

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти України у XXI столітті пов'язане з неперервним розширенням обсягу знань в усіх сферах науки та виробництва, стрімким розвитком інформаційних технологій, інтеграцією нашої держави до європейського освітнього простору. За таких умов, сучасна парадигма освіти зорієнтована на розвиток самостійної, творчої особистості, здатної приймати нестандартні рішення в різних сферах суспільного життя та професійній діяльності, керуючись власними поглядами та переконаннями. Особливої ваги формування зазначених якостей та умінь набуває у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, які покликані щодня самостійно розв'язувати низку нестандартних педагогічних за-

вданы. Найширші можливості для формування самостійної особистості у сучасних вищих навчальних закладах забезпечує самостійна робота, яка складає від 1/3 до 2/3 загального обсягу навчального матеріалу [2]. У педагогічному процесі вищого навчального закладу самостійна робота передбачена різними формами аудиторної та позааудиторної роботи. У позааудиторний час особливого значення самостійна робота студентів набуває під час педагогічної практики, яка забезпечує умови для самостійного виконання ними функцій вчителя початкової школи. Ефективна реалізація завдань, передбачених кожним видом педагогічної практики можлива за умов кваліфікованого педагогічного керівництва самостійною роботою студентів.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблема педагогічного керівництва самостійною роботою студентів знаходить своє відображення у працях Я. Бойко, Н. Зубової, М. Парфьонова, О. Плотникової, М. Смирнової, М. Фіцули, І. Шайдур та ін., в яких розкрито значення педагогічного керівництва самостійною роботою студентів, визначено його сутність та структурні компоненти, обґрунтовано особливості керівної діяльності викладача тощо. Проте, недостатньо дослідженими є особливості педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкової школи в умовах педагогічної практики.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розкрити особливості педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів під час педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із законом України «Про освіту», прийнятим у 1996 р., сьогодні в нашій державі підготовка майбутніх фахівців здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями (ОКР) «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр» [1], що забезпечує наступність у здобутті вищої освіти. Аналіз навчальних планів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії показав, що практична підготовка майбутніх учителів початкових класів здійснюється у процесі проходження різних видів педагогічної практики, передбачених на кожному ступені навчання. На основі вивчення їх особливостей нами було розроблено систему педагогічного керівництва самостійною роботою студентів

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в умовах педагогічної практики на кожному ОКР.

Зважаючи на те, що усіма видами практики передбачені завдання різної складності, їх розв'язання потребує безпосереднього (прямого) та опосередкованого (непрямого) керівництва.

Безпосереднє педагогічне керівництво самостійною роботою майбутніх учителів, на нашу думку, необхідно здійснювати шляхом проведення консультацій щодо підготовки та проведення заходів, мотивації їх самостійної діяльності, аналізу та оцінювання проведених занять та уроків, опосередковане – шляхом забезпечення студентів методичними рекомендаціями щодо організації та виконання самостійної роботи з різних видів практики.

Здобуття ОКР «молодший спеціаліст» передбачає проходження майбутніми учителями таких видів педагогічної практики, як практика з позакласної виховної роботи (2 курс), пробні уроки і заняття в школі (3-4 курс), підготовка до роботи з дітьми влітку (3 курс), літня педагогічна практика (3 курс), перші дні дитини в школі (4 курс) та переддипломна практика (4 курс).

Педагогічне керівництво самостійною роботою під час практики з позакласної виховної роботи, на наш погляд, має включати такі етапи діяльності викладача: мотивація самостійної практичної діяльності шляхом проведення бесід зі студентами; консультування щодо планування позакласної виховної роботи на семестр; консультування щодо підготовки конкретного заняття; перевірка і корекція підготовленого заходу; аналіз проведення виховного заходу та оцінка одержаних результатів. Окрім того, студенти мають забезпечуватись методичними рекомендаціями щодо самостійної підготовки виховних заходів. На нашу думку, саме така система роботи керівника забезпечить швидку адаптацію студентів до цього виду педагогічної діяльності, значно підвищить ефективність досягнутих результатів.

Керівна діяльність викладача при підготовці і проведенні пробних уроків, за нашим переконанням, має передбачати консультування студента щодо проектування майбутнього уроку, перевірку і корекцію підготовленого уроку в чорновому варіанті, аналіз проведення уроку та оцінювання одержаних результатів, забезпечення студентів

методичними рекомендаціями щодо здійснення самостійної роботи під час цього виду практики.

Підготовка до роботи з дітьми влітку та літня педагогічна практика є взаємопов'язаними між собою, оскільки якісна підготовка майбутніх учителів до роботи з дітьми влітку є запорукою успішної їх діяльності в літніх оздоровчих таборах в якості вихователя та вожатого. Специфіка педагогічного керівництва самостійною роботою студентів у процесі проходження зазначених видів практики, на наш погляд, має полягати у чіткому визначенні завдань, забезпеченні зразками та рекомендаціями щодо їх виконання, спостереженні за роботою практикантів та оцінюванні результатів їх діяльності.

Невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є ознайомлення їх із специфікою роботи педагога з першокласниками протягом першого тижня вересня, що забезпечує практика «Перші дні дитини в школі». За цей період студенти самостійно виконують низку завдань. У процесі їх розв'язання доцільними будуть, на нашу думку, такі керівні дії викладача, як консультування, забезпечення контролю за своєчасним і якісним веденням звітної документації, її аналіз та перевірка.

Специфіка переддипломної педагогічної практики виключає можливість викладача бути постійним учасником педагогічного процесу в школі, а тому, керівництво самостійною роботою студентів пропонуємо здійснювати в таких напрямках, як допомога у розв'язанні виникаючих складних педагогічних завдань, відвідування, аналіз та оцінка окремих уроків та виховних заходів, які дають загальне уявлення про стиль та рівень професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів.

Отже, за нашим переконанням, високий рівень керівництва самостійною роботою майбутніх учителів початкових класів під час педагогічної практики на ОКР «молодший спеціаліст» полегшить їх самостійну діяльність при виконанні аналогічних функцій, передбачених програмою практичної підготовки на наступних ОКР.

Основними видами педагогічної практики при підготовці фахівців за ОКР «бакалавр» є дослідницько-діагностична та переддипломна.

Мета дослідницько-діагностичної практики передбачає оволодіння майбутніми учителями уміннями і навичками застосовувати сучасні діагностичні методики, аналізувати та узагальнювати показники досліджень, робити відповідні наукові висновки. Усі ці види діяльності здійснюються самостійно, а отже, їх виконання потребує допомоги керівника.

Педагогічне керівництво самостійною роботою під час дослідницько-діагностичної практики пропонуємо здійснювати за такими напрямками: допомога студенту у визначенні предмета, мети і завдань дослідження, підборі методів дослідження, розробці анкет, тестів, запитань бесіди тощо; контроль за результатами дослідницької діяльності студентів; аналіз та оцінка одержаних результатів.

Переддипломна педагогічна практика на ОКР «бакалавр» є логічним продовженням переддипломної практики, запланованої на 4 курсі і передбачає не лише виконання студентом функцій вчителя початкової школи, але й вивчення передового педагогічного досвіду вчителів школи із досліджуваної ним проблеми та складання картки досвіду. При виконанні цього завдання зазвичай студенти відчувають труднощі. Тому, вважаємо, що педагогічне керівництво самостійною роботою майбутніх учителів у контексті цього виду педагогічної практики має передбачати консультування студентів щодо виконання означених завдань, розповсюдження зразків оформлення карток досвіду, аналіз та оцінку педагогічної діяльності практиканта.

Зміст та завдання переддипломної педагогічної практики на ОКР «спеціаліст» (6 курс) суттєво відрізняється від цього виду практики на 4 та 5 курсах. Головна відмінність полягає в підвищенні вимог до майбутнього фахівця. Так, при проведенні уроків та виховних заходів студенти мають навчитись активно застосовувати сучасні інноваційні технології, що викликає труднощі у переважній більшості студентів. Такий стан речей зумовлює і своєрідність педагогічного керівництва самостійною роботою студентів, яке має передбачати надання їм допомоги у виборі інноваційних технологій і методів навчання відповідно до теми уроку чи виховного заходу та розробці планів-конспектів уроків та виховних годин, відвідування зазначених заходів; аналіз та оцінку результатів педагогічної діяльності студента.

Практична підготовка студентів за ОКР «магістр» передбачає проходження двох видів педагогічної практики: виробничої та асистентської. Аналіз їх мети і змісту показав, що вони зорієнтовані на оволодіння слухачами магістратури практичними вміннями та навичками організації і здійснення педагогічного процесу у вищому навчальному закладі. Проте, доцільним буде, на нашу думку, включення у зміст цих видів практики завдань, зорієнтованих на вивчення проблем у діяльності сучасного вчителя початкової школи, особливостей виконання ним педагогічних функцій за нових умов, щоб сформувати у майбутніх викладачів вищої школи уявлення про те, якого вчителя сьогодні необхідно готувати. Окрім цього, значущість таких прикладних завдань пояснюємо і тим, що більшість випускників магістратури йдуть працювати у початкову школу, а отже, за час навчання на ОКР «магістр», вони не повинні втратити рівень кваліфікації вчителя початкової школи без тривалого практичного застосування здобутих раніше знань, умінь та навичок.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок із напрямку. Таким чином, аналіз навчального плану Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії показав, що у практичній підготовці вчителя початкових класів за ОКР «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» простежується наступність. Вважаємо, що запропонована нами система педагогічного керівництва самостійною роботою майбутніх учителів під час педагогічної практики на кожному ступені навчання удосконалив процес їх практичної підготовки та забезпечить неперервність у формуванні самостійної і творчої особистості майбутнього фахівця. Перспективу наших подальших досліджень вбачаємо у впровадженні цієї системи в навчальний процес вищих педагогічних закладів та перевірки її ефективності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту». – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
2. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 № 161 // Освіта України: Нормативно-правові документи. – К.: Міленіум, 2001. – С. 382-399.